

Вёсачка мая Палаўковічы: гісторыі таямніцы

Рэспубліканскі конкурс работ творчай моладзі «Залатое пяро "Белай Русі"», заснаваны РГА «Белая Русь», праводзіцца ў краіне ўжо не першы год. «Беларуская думка» вырашыла падтрымаць актыўную грамадзянскую пазіцыю юных беларусаў і апублікаваць лепшыя работы ўдзельнікаў у намінацыі «Беларусь вачыма дзяцей», прысвечанай культурна-гістарычнай і духоўнай спадчыне нашага народа.

Не кожны горад можа пахваліцца такім багатым мінулым, якое ёсць у маёй вёскі Палаўковічы. Вельмі прыемна, што гэтае мінулае не зарасло бальнягом, а перадаецца з пакалення ў пакаленне, што яно захавалася ў памяці старажылаў цудоўнымі легендамі і паданнямі. Для мяне асаблівай каштоўнасцю былі менавіта такія, пачутыя з першых вуснаў, легенды і паданні, што тлумачылі паходжанне той ці іншай назвы... Праз іх можна прасачыць развіццё народнай думкі, уяўленні людзей пра сваё мінулае і, канешне, іх сувязь з беларускай міфалогіяй. У гэтай вёсцы я нарадзілася і жыву. І я ўпэўнена, што кожны чалавек павінен ведаць свае карані, сваіх продкаў, захоўваць духоўную культуру мінулых пакаленняў, перадаваць яе нашчадкам, каб прывіць любоў да роднай зямлі. Мае бабулі, Таццяна Міхайлаўна Гацко і Надзея Віктараўна Кейзерава, таксама нарадзіліся і жылі ў гэтай вёсцы. Ад іх я пачула шмат цікавага пра нашы Палаўковічы. Пра гістарычнае мінулае маленькай радзімы, лёс жыхароў, іх матэрыяльную і духоўную культуру.

Але асабліва мяне зацікавілі легенды і паданні нашай вёскі. Некаторыя з іх былі запісаны мной ад старажылаў нашай вёскі Джона Аляксандравіча Буданава, Фаіны Антонаўны Кулагі, Уладзіміра Паўлавіча Бяганскага, Марыі Максімаўны Гнедзька.

Адкуль вёска Палаўковічы

Калі яшчэ не было тут нашай вёскі, Кадзін пан аблюбаваў сабе гэтае месца, хоць яно і было балоцістае. Навокал адны паплавы...

Пан той пачаў асушваць балота (збіраўся будаваць сабе новы палац), але потым раптам чамусьці адмовіўся ад сваіх намераў.

Людзі казалі, што маладая жонка забараніла яму гэта будаўніцтва. А пасля, як стала тут вёска, то вёску пачалі называць Палаўковічамі. З таго балота людзі бралі торф і палілі ім у печы.

Самотная ліпка

На адным з хутароў жыла сям'я – муж, жонка і сын. На хутары расла прыгожая ліпка, а сыноч гаспадароў рос кемлівым і дужым, быў апорай сваім бацькам, надзеяй ім у старасці. Ужо і нявесту знайшоў, заручыны адбыліся. Але вяселля не было: пачалася Вялікая Айчынная вайна.

Нямецкія войскі праходзілі праз хутар. Салдаты загадалі бацьку і сыну запрэгчы каня, набраць харчу і ехаць разам з імі.

Доўга іх чакала маці, але яны так і не вярнуліся. Людзі казалі, што немцы іх забілі, калі мужчыны спрабавалі ўцячы. Жанчына-гаспадыня, якая засталася адна, да канца сваіх дзён насіла жалобу, аплаквала мужа і сына. Кожную раніцу, самотная, ішла яна ў царкву, дзе малілася і галасіла па забітых, і толькі познім вечарам вярталася на хутар.

З цягам часу вяскоўцы сталі называць хутар Самотная Ліпка. Сядзіба да нашых дзён не захавалася, а ліпа і зараз захапляе ўсіх сваёй прыгажосцю.

Забарань

За старым садам ёсць месца, якое людзі называюць Забарань. Да 1939 года там была савецка-польская мяжа, якую ахоўвалі польскія салдаты. У гэтым месцы таксама знаходзіліся казармы і вароты драцянных загарад. Адтуль часта даносілася: «Забароне-

на! Нельга мяжу пераходзіць». На землях, якія належалі Польшчы, было раскідана шмат хутароў. А людзі з гэтых хутароў сябравалі з польскімі пагранічнікамі. Па святах палякі наладжвалі танцы ў казармах (яшчэ іх называлі рамізі). Многія дзяўчаты з Палаўковіч і хутароў выйшлі замуж за салдат і паехалі жыць у Польшчу. Восенню 1939 года савецкія войскі падышлі да Забарані. Яны прапанавалі польскім салдатам адчыніць вароты і мірна разысціся. Але тыя адмовіліся. Праз дзень савецкія салдаты пачалі страляць. Завязаўся бой. У ім загінулі амаль усе польскія пагранічнікі. Іх потым пахавалі каля Бісаўшчыны. Пасля таго як Заходнюю Беларусь далучылі да Савецкай Беларусі, людзі разабралі казармы і пабудавалі з іх сабе хаты ў Малых Палаўковічах. Адно з хат нядаўна рамантавалі, то на бярвёнах убачылі напісаныя алоўкам імёны і прозвішчы. Гэтыя надпісы пакінулі польскія салдаты.

Бісаўшчына

Ёсць у старым палаўковіцкім садзе месца, якое называюць Бісаўшчына. Раней там знаходзіўся хутар, на якім жыў гаспадар па мянушцы Біс. Каля таго хутара быў курган, у якім былі пахаваны польскія салдаты. Спадабаўся Бісу гэты невялічкі ўзгорчак і вырашыў ён у ім зрабіць сабе пограб. Пачатую справу ён давёў да канца, але не прынесла гэта яму задавальнення. Кожную ноч у сне прыходзілі да яго мёртвыя салдаты і моўчкі пазіралі сумнымі вачыма. Пасля Вялікай Айчыннай вайны (у 1948 годзе) хата з хутара была перавезена ў вёску, пограб гаспадар не крануў. А калі на гэтым месцы садзілі сад, зраўнялі з зямлёю гэту пабудову.

Шчаслівы камень

У нашай мясцовасці няма валуноў. Ёсць толькі адзін. Знаходзіцца ён каля вясковай школы. Некалі ён ляжаў паміж Вялікімі Палаўковічамі і Малымі Палаўковічамі. Пра гэты камень расказвалі, што нібы ў даўнія часы, калі хто збіраўся ў далёкую дарогу, клаў на яго грош, і дарога

была яму лёгка і шчаслівая. Пра гэты валун ведала і настаўніца географіі Зубкаўскай школы Марыя Цімафееўна Бяганская. У 2000 годзе клас, у якім яна была класным кіраўніком, пакідаў сцены школы. Па просьбе настаўніцы жыхары вёскі Палаўковічы прывезлі валун на тэрыторыю школы. З таго часу выпускнікі нашай установы, перад тым як сустракаць світанне, кладуць на Шчаслівы камень хоць адну манетку. Яны вераць, што дарога жыцця будзе, можа, і нялёгка, але шчаслівая.

Куправа балотца

Было гэта вельмі даўно. Полем, якое знаходзіцца каля Вялікіх Палаўковіч, валодаў мужык Купра. Быў ён чалавек скапны, злосны, нелюдзімы. Аднак багачце само сыпалася яму ў рукі: жыта радзіла, скаціна была гладкая. Ды толькі ўсё змяніў адзін выпадак.

У дом да Купры ўвайшла старая жанчына-жабрачка, папрасіла чаго паесці, а той не толькі хлеба, але і вады пашкадаваў. Пайшла жабрачка прэч, а гаспадара за скапнасць пракляла. З той пары перастала весціся гаспадарка ў Купры: звялася скаціна, збожжа на ўзгорку поля высушыла, а ў нізіне – вымачыла. А потым выдалася дажджлівае лета. Зусім затапіла Купраў надзел. З таго часу гэта месца людзі пачалі называць Куправым балотцам.

Ліпнік

На ўзгорку, за фермай, шырока раскінулася поле, якое ў народзе называюць Ліпнік. Дарога, якая вяла на гэта поле, з двух бакоў была абсаджана ліпамі.

Па мясцовым паданні, калісьці на гэтым полі адбыўся бой паміж рускімі і шведскімі салдатамі. Многа тады загінула воінаў. Палову загінулых пахавалі, а другую палову забрала сабе балота, якое знаходзілася ў канцы поля. Таксама патанулі ў дрыгве, коні, гарматы, вайсковы рыштунак. Кожную ноч выходзілі тапельцы з багны і шукалі сваіх. Рускія воіны клікалі сваю дружыну, а шведы

выглядвалі сваіх. Асабліва многа зданяў блукала па дарозе і ў ліпках. А некаторыя мерцвякі прыходзілі па начах у вёску і трывожылі людзей, асабліва тых, хто падбіраў з поля бою рэчы. Кажуць, што і сёння можна ўбачыць ноччу цёмныя постаці.

Зараз на полі адведзена плошча пад буракі і бульбу, а таксама пад пасевы кукурузы. Тры гады таму жыхар вёскі Палаўковічы Аляксандр Аркадзевіч Каранкевіч, калі выбіраў на гэтым полі бульбу, знайшоў дзве сякеры. Адну ён падарыў Клецкаму краязнаўчаму музею, а другую захоўвае дома.

Русалчын лужок

Калі ісці палявой сцежачкай з Палаўковіч у Заракаўскі лес, то неабходна прайсці каля лужка, які называецца Русалчын. Легенда вяртае нас у тыя далёкія часы, калі лужок быў азярцом, шырокім і глыбокім.

На хутарах, што стаялі па абодва берагі возера, жылі хлопец і дзяўчына, якія кахалі адзін аднаго. Кожны вечар яны сустракаліся на яго берагах, марылі пра будучае сумеснае жыццё.

Аднак каханне юнака было нядоўгім, хутка дзяўчына даведлася, што ён сустракаецца з другой. Сэрца дзяўчыны не вытрымала здрады: у распачы кінулася яна ў ваду і стала русалкай.

З той пары вечарам і ноччу адзінокія мужчыны, што праходзілі каля азярца, чулі салодкі дзявочы голас, які клікаў іх да сябе. І той, хто адважваўся пайсці на гэты голас, ужо не вяртаўся назад. Дзяўчына-русалка зацягвала ў ваду. Такія помсціла мужчынам за здрадніцтва.

Фаніна крынічка

Было гэта даўно. У вёсцы Палаўковічы жыла прыгожая дзяўчына Фаня. Усе вясковыя хлопцы былі ў яе закаханыя, але прыгажуні падабаўся мясцовы асілак Мікалай. Юнак таксама кахаў дзяўчыну, збіраўся заслаць сватоў.

Але дзівосную красу Фані ўпадабаў мясцовы багацей Міклаш – стары, крывы

і касы. Захацеў ён узяць за жонку Фаню. І не здолела яму адмовіць маці дзяўчыны, бо гаспадара ў іх не было, жылі яны вельмі бедна – перабіваліся з лебяды на крапіву, а такое замужжа давала магчымасць нядрэнна жыць і маці, і дачцэ.

Ажаніўся Міклаш з мясцовай красуняй. Ды толькі нядоўгім было яго шчасце.

Фаня кожны дзень хадзіла пасля вяселля з Міклашам у лес, плакала па сваім загубленым каханні. Слёзы ліліся ракой з яе вачэй у лясную крынічку. Ад смутку і жалю дзяўчына марнела, а хутка і зусім памерла.

З таго часу крынічку пачалі называць Фанінай.

...Час многае мяняе. Таксама, як цяпер пра бізнес, пра камерцыю, шмат гадоў таму паўсюдна гаварылі пра тэхнічны прагрэс, пра шматлікія дасягненні навукі і тэхнікі. Што ж, вельмі добра. Але мы часта забываемся пра душу. Імкнуліся аздобіць цэла лепшай вопраткай, абставіць кватэру дарагой мэбляй, пераехаць у камфортны горад, а ў душы тым часам знікала любоў да малой радзімы. І вёсачка наша паступова аддалялася, хавалася за дымкай гадоў. Але ж яна не прапала. У ёй жывуць бабулі новага пакалення і іх дзеці, унукі. Яны чуйна ловяць водгалас вялікіх гарадоў, але застаюцца ў Палаўковічах.

Я вельмі люблю сваю Радзіму, люблю людзей, якія жывуць на гэтай зямлі. Не ўяўляю свайго жыцця без народных песень, танцаў, паданняў, легенд і казак. Усё гэта мне вельмі дорага. Дзякуючы гэтай рабоце, я больш даведлася пра свой край, пра вёску, яшчэ раз сустрэлася са шчырымі, таленавітымі людзьмі. На мой погляд, сабраны матэрыял будзе цікавым для тых, хто імкнецца ведаць гісторыю свайго краю.

Гэтыя паданні – той мосцік паміж мінулым і будучым, які яднае нас, маладых, з нашымі продкамі і з пакаленнямі, якія прыйдуць пасля нас.

**Яна КЕЙЗЕРАВА, вучаніца 6-га класа
Зубкаўскай сярэдняй школы
Клецкага раёна** ■

